УДК 37.018.43:001.891:004.77:001.89

ГУМЕННА Лідія[16]

ORCID: 0000-0003-3813-5894
E-mail: humenna7@ukr.net

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
Національна академія педагогічних наук України
м. Київ, Україна

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ РЕСУРСИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ВІДКРИТОЇ ОСВІТИ І НАУКИ

Автором розкрито роль інформаційно-аналітичних ресурсів у розвитку відкритої освіти і науки в умовах розбудови єдиного інформаційного простору. Особливу увагу приділено аналізу сучасних підходів до створення та використання відкритих науково-освітніх ресурсів у країнах Європейського Союзу, зокрема в Польщі та країнах Балтії. Охарактеризовано досвід формування національних цифрових платформ відкритої науки, електронних репозиторіїв й інформаційно-аналітичних систем, що забезпечують доступ до результатів наукових досліджень та освітніх матеріалів. На основі узагальнення зарубіжних практик окреслено напрями розвитку інформаційно-аналітичного супроводу відкритої освіти і науки в Україні.
Ключові слова: *відкрита освіта; відкрита наука; інформаційно-аналітичні ресурси; освітній інформаційний простір; цифрові наукові ресурси; інформаційно-аналітичний супровід.*

Information and Analytical Resources as a Tool for the Development of Open Education and Science. *The theses analyse the role of information and analytical resources in the development of open education and science within the process of forming a unified educational information space. Particular attention is given to modern approaches to the creation and use of open scientific and educational resources in European Union countries, especially in Poland and the Baltic States. The experience of developing national digital platforms for open science, electronic repositories and information-analytical systems providing access to research results and educational materials is highlighted. Based on the generalisation of international practices, directions for the development of information and analytical support for open education and science in Ukraine are outlined.*
Keywords: *Open Education; Open Science; Information and Analytical Resources; Educational Information Space; Digital Scientific Resources; Analytical Support.*

Вступ. Формування єдиного інформаційного простору відкритої освіти і науки є важливим напрямом розвитку сучасного освітньо-наукового середовища. У контексті цифрової трансформації суспільства значно зростає роль інформаційних ресурсів і систем, що забезпечують доступ до результатів наукових досліджень, освітніх матеріалів та аналітичної інформації.

[16] © ГУМЕННА Лідія (HUMENNA Lidia)

У цьому зв'язку особливого значення набувають інформаційно-аналітичні ресурси як інструмент розвитку відкритої освіти і науки в межах єдиного освітнього інформаційного простору. Їх роль не обмежується накопиченням документів або наданням доступу до окремих інформаційних масивів. Йдеться про інфраструктурний компонент, що забезпечує повний цикл роботи з науково-освітньою інформацією: від її виявлення, відбору та бібліографічної ідентифікації до аналітичного опрацювання, контекстуалізації та представлення у форматах, придатних для використання у дослідницькій і педагогічній практиці. Саме тому інформаційно-аналітичні ресурси фактично виконують функцію «зв'язувальної тканини» між відкритою наукою, відкритою освітою та цифровими середовищами, в яких відбувається продукування і споживання знань.

Методи. З огляду на це систематизація інформації в межах таких ресурсів передбачає не лише тематичне групування матеріалів, а й стандартизований опис (метадані), наукову верифікацію джерел, забезпечення сумісності з міжнародними ідентифікаторами (ORCID, DOI), інтеграцію з репозиторіями та інституційними колекціями. Завдяки цьому забезпечується керованість інформаційних потоків, що є особливо важливим для відкритої освіти, яка спирається на швидке оновлення контенту, його достовірність і можливість повторного використання у навчальних програмах.

Основні результати. Водночас аналітичне опрацювання як складник інформаційно-аналітичних ресурсів охоплює підготовку оглядів, аналітичних довідок, тематичних добірок, бібліометричних і наукометричних узагальнень, а також виявлення тенденцій розвитку наукових та освітніх практик. Такі продукти перетворюють первинну інформацію на структуроване знання, яке підтримує ухвалення рішень у сфері освіти й науки, сприяє обґрунтуванню освітньої політики та забезпечує науково-аналітичний супровід розвитку відкритих ресурсів.

У практичному вимірі доступність інформації для науковців, викладачів і здобувачів освіти в межах єдиного освітнього інформаційного простору забезпечується тоді, коли інформаційно-аналітичні ресурси реалізують принципи відкритого доступу, забезпечують інтероперабельність платформ, підтримують багатомовний пошук і навігацію, а також надають користувачеві не лише «документ», а й його контекст: рекомендовані пов'язані джерела, тематичні зв'язки, аналітичні коментарі та стандартизовані посилання. У такий спосіб інформаційно-аналітичні ресурси стають не додатком до освітнього процесу, а одним із механізмів його розвитку, оскільки формують умови для якісного використання знань і результатів досліджень у відкритій освіті.

Разом із тим розвиток відкритої освіти нерозривно пов'язаний із концепцією відкритої науки, що передбачає забезпечення відкритого доступу до результатів досліджень, наукових публікацій і дослідницьких даних. У міжнародній науковій практиці відкритий доступ розглядається як один із важливих механізмів поширення наукових знань та розвитку наукової комунікації [1].

Досвід країн Європейського Союзу демонструє активний розвиток цифрової інфраструктури відкритої науки та освіти, що забезпечує доступ до наукових знань і результатів досліджень для широкого кола користувачів.

Зокрема у Польщі функціонує інтегрована інформаційна система POL-on, яка об'єднує дані про діяльність наукових установ, освітні програми та результати наукових досліджень. Важливою особливістю цієї системи є інтеграція інформаційних ресурсів університетів і наукових установ у межах єдиної інформаційної інфраструктури науки і освіти [2].

Поряд із цим у Польщі активно розвивається мережа інституційних репозиторіїв, які забезпечують відкритий доступ до наукових публікацій, дисертацій та результатів дослідницьких проєктів. Такі інформаційні ресурси сприяють поширенню результатів наукових досліджень і формуванню відкритого інформаційного середовища науки [3].

Подібні процеси спостерігаються і в країнах Балтії. Зокрема, у Литві функціонує національна електронна бібліотечна система eLABa, що інтегрує електронні ресурси університетів і наукових установ та забезпечує централізований доступ до результатів досліджень [4].

У свою чергу, в Естонії реалізовано державну політику розвитку відкритої науки, спрямовану на створення національної інфраструктури дослідницьких даних та розвиток цифрових наукових бібліотек. Завдяки цьому забезпечується інтеграція освітніх і наукових інформаційних ресурсів, а також розширюються можливості використання наукової інформації в освітньому процесі.

Аналіз зарубіжного досвіду свідчить, що інформаційно-аналітичні ресурси відіграють важливу роль у забезпеченні доступу до наукових знань та формуванні єдиного інформаційного простору відкритої освіти.

У цьому процесі важливу роль можуть відігравати наукові бібліотеки, які виступають центрами акумулювання, систематизації та поширення наукової інформації. Використання сучасних інформаційно-аналітичних ресурсів сприятиме підвищенню ефективності наукової комунікації та розвитку відкритої освіти в Україні.

Висновок. Інформаційно-аналітичні ресурси являються важливим інструментом розвитку відкритої освіти і науки, оскільки забезпечують доступ до наукових знань, підтримують процеси наукової комунікації та сприяють

інтеграції освітніх і наукових інформаційних систем. Досвід Республіки Польща та країн Балтії демонструє ефективність створення національних цифрових платформ відкритої науки, електронних репозиторіїв і наукових бібліотечних систем.

References:

1. European Commission (2018). *Open Science Policy Platform Recommendations*. Brussels : European Commission. https://openscience.eu/article/policies/open-science-policy-platform-final-report-2020.
2. European Commission. Eurydice. *Poland: Other Dimensions of Internationalisation in Higher Education*. https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurypedia/poland/other-dimensions-internationalisation-higher-education.
3. Siwecka, D. (2021). *Open Research Data in Institutional Repositories. Approach and Practice of Polish Universities* : international conference on Big Data. https://www.academia.edu/87332723/Open_Research_Data_in_Institutional_Repositories_Approach_and_Practice_of_Polish_Universities.
4. Lithuanian Research Library Consortium (2021). *eLABa – Lithuanian Academic Electronic Library*. Vilnius, https://www.elaba.lt/elaba-portal/en/pradzia.

Джерело: візуалізовано засобами ChatGPT Images (2026)